

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9So/27/2018
Identifikačné číslo spisu: 7015201408
Dátum vydania rozhodnutia: 24.07.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Judita Kokolevská
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:7015201408.3

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Judity Kokolevskej a členiek senátu JUDr. Viery Nevedelovej a JUDr. Sone Langovej, v právnej veci navrhovateľa: X.. K. F., bytom V. XXXX/XX, K., proti odporkyňi: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta 8-10, Bratislava, o vdoveckom dôchodku, o odvolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach, č. k. 2Sd/71/2015, zo dňa 22. mája 2018, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach, č. k. 2Sd/71/2015-45, zo dňa 22. mája 2018 m e n í t a k , ž e r o z h o d n u t i e o d p o r k y ň e č . X X X X X X X X X X X - X . . z 0 2 . 0 9 . 2 0 1 5 v s p o j e n í s r o z h o d n u t í m o d p o r k y ň e č . X X X X X X X X X X X - X . . z 1 0 . 1 1 . 2 0 1 5 z r u š u j e a v e c v r a c i a o d p o r k y ň i n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

Účastníkom náhradu trov konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

Krajský súd rozsudkom č. k. 2Sd/71/2015-45, zo dňa 22.05.2018 potvrdil rozhodnutie odporkyne č. XXX XXX XXXX X-X. z 02.09.2015 v spojení s rozhodnutím č. XXX XXX XXXX X-X. z 10.11.2015 (ďalej aj „preskúmané rozhodnutia“).

Odporkyňa rozhodnutím č. XXX XXX XXXX X-X. z 02.09.2015 priznala navrhovateľovi vdovecký dôchodok od 30.03.2015 v sume 77,80 eur mesačne. Súčasne odporkyňa vydala rozhodnutie č. XXX XXX XXXX X-X. z 02.09.2015 o určení sumy starobného dôchodku a vdoveckého dôchodku podľa § 81 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“), ktorým navrhovateľovi oznámila, že od 30.03.2015 mu vypláca starobný dôchodok v sume 180,30 eur mesačne a vdovecký dôchodok v sume 38,90 eur mesačne. Na základe podaného opravného prostriedku voči rozhodnutiu č. XXX XXX XXXX X-X. z 02.09.2015 odporkyňa vydala zmenové rozhodnutie č. XXX XXX XXXX X-X. z 10.11.2015 s rozšírením odôvodnenia.

Krajský súd pôvodne potvrdil preskúmané rozhodnutie odporkyne rozsudkom č. k. 2Sd/71/2015-22 z 12.04.2016, ktorý bol na základe odvolania navrhovateľa zrušený uznesením Najvyššieho súdu SR 9So/182/2016 z 31.01.2018 z dôvodu nedostatočného odôvodnenia.

Rozsudkom č. k. 2Sd/71/2015-45 z 22.05.2018 krajský súd preskúmané rozhodnutia opäť potvrdil, s odôvodnením, že nebohá manželka navrhovateľa ku dňu rozdelenia Českej a Slovenskej Federatívnej republiky (31.12.1992) bola zamestnaná v akciovej spoločnosti Tuzex, ktorá mala ku dňu rozdelenia sídlo na území Českej republiky a z uvedeného dôvodu sa všetky doby zabezpečenia, ktoré získala pred 01.01.1993 považujú za doby zabezpečenia Českej republiky, pričom poskytnúť dôchodok je príslušná Česká správa sociálneho zabezpečenia. Pretože nárok na invalidný dôchodok zomretej manželky vznikol len s prihladením na doby poistenia získané podľa právnych predpisov Českej republiky v rozsahu 7.396 dní, sumu invalidného dôchodku je podľa čl. 52 ods. 1 nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 potrebné určiť ako časť teoretickej sumy dôchodku, ktorá zodpovedá pomeru medzi dĺžkou obdobia dôchodkového poistenia získaného podľa právnych predpisov Slovenskej republiky a celkovou dobou poistenia získanou aj podľa právnych predpisov Českej republiky. Teoretická suma invalidného dôchodku je 412,99157821 eur mesačne. Z tejto sumy je čiastkový invalidný dôchodok podiel, ktorý zodpovedá pomeru obdobia dôchodkového poistenia získaného podľa právnych predpisov Slovenskej republiky k úhrnu dôb zhodnotených na nárok na teoretickú sumu invalidného dôchodku.

Nebohá manželka navrhovateľa z celkovej doby 10.705 dní obdobia dôchodkového poistenia k 30.05.2015 zhodnotenej na nárok a teoretickú sumu invalidného dôchodku podľa právnych predpisov Slovenskej republiky získala 3.309 dní (na účely výpočtu dôchodku je 9,0658 rokov obdobia dôchodkového poistenia). Koeficient 0,30910913 bol určený ako podiel dôb obdobia získaného podľa slovenských predpisov a úhrnu dôb zhodnotených na nárok na teoretickú sumu invalidného dôchodku. Krátená teoretická suma invalidného dôchodku predstavuje invalidný dôchodok zomretej manželky v sume 127,70 eur mesačne. Vdovecký dôchodok predstavuje 60 % z tejto sumy, čo znamená 76,70 eur mesačne. Spolu po zvýšení podľa § 82 zákona o sociálnom poistení je suma vdoveckého dôchodku 77,80 eur mesačne. Keďže navrhovateľ je poberateľom starobného dôchodku v sume 180,30 eur mesačne, preto odporca vyplácal v súlade s § 81 ods. 2 zákona o sociálnom poistení vdovecký dôchodok v polovičnej sume.

Krajský súd dospel k záveru, že preskúmané rozhodnutia žalovanej sú v súlade s právnou úpravou a predpismi EÚ. Námitku navrhovateľa, že obdobie dôchodkového poistenia podľa predpisov Českej republiky nebolo zohľadnené pri výpočte invalidného dôchodku považoval za neopodstatnenú. Skutočnosť, že navrhovateľovi bola zamietnutá žiadosť o vdovecký dôchodok Českou správou sociálneho zabezpečenia, považoval krajský súd v danom prípade za bezvýznamnú.

Proti uvedenému rozsudku krajského súdu podal navrhovateľ včas odvolanie, v ktorom opätovne popísal priebeh administratívneho konania u žalovanej a Českej správy sociálneho zabezpečenia. Nesúhlasil s výpočtom sumy invalidného dôchodku a následne vdoveckého dôchodku, konkrétne so skrátením v pomere 0,30910913 na sumu 127,70 eur a z toho vypočítanú sumu vdoveckého dôchodku 60 %, čo predstavuje 76,70 eur, po valorizácii 77,80 eur mesačne. Namietal, že podstatne väčšia časť 20,2631 rokov dôchodkového poistenia razom ako keby bola opomenutá, neodpracovaná, či neodvedené príspevky na dôchodkové zabezpečenie do Sociálnej poisťovne. Nesúhlasil s použitím výrazu „Zahraničie“ v rozhodnutí, vzhľadom k tomu, že jeho manželka pracovala v Michalovciach v PZO Tuzex, pracovala v Československej socialistickej republiky, resp. neskôr vo „federatívnej“ republike. Navrhovateľ má za to, že boli porušené ľudské práva jeho manželky a zároveň aj jeho, pretože hoci mala jeho manželka v údajnom „zahraničí“ získaných 20,2631 rokov dôchodkového zabezpečenia, má trpieť a znášať dôsledky rozdelenia štátu.

Ďalej uviedol, že krajský súd sa zaoberal iba tým, že žalovaná nič neporušila, no kto spôsobil tento stav, keď ku dňu rozdelenia sa všetky doby zabezpečenia, ktoré manželka získala pred 01.01.1993 považujú za doby zabezpečenia Českej republiky a dôchodok za ne je príslušná poskytnúť Česká správa sociálneho zabezpečenia, či spôsob jeho odstránenia alebo odškodnenia vôbec neriešil. Namietal tvrdenie krajského súdu, že aj doby získané v Českej republike boli zohľadnené pri výpočte teoretickej sumy invalidného dôchodku, pretože vzápätí bola tou istou inštitúciou teoretická výška invalidného dôchodku krátená o viac ako 2/3. Záverom uviedol, že krajský súd nezaujímalá podstata prípadu poškodenia jeho manželky, jej diskriminácia a následne i jeho, resp. jeho rodiny, štátom v zastúpení Sociálnou

poist'ovňou, ale iba jeho administratívne spracovanie a potvrdenie výpočtu akéhosi „teoretického“ invalidného dôchodku, jeho krátenie a následne výpočtu vdoveckého dôchodku. Postup žalovanej a Českej správy sociálneho zabezpečenia považoval za nesprávny a podľa jeho názoru krajský súd nemal preskúmané rozhodnutia potvrdiť, pretože boli porušené občianske a ľudské práva jeho manželky a následne i jeho ako manžela, ktorý má nárok na riadny vdovecký dôchodok.

Odporkyňa dôvody uvádzané navrhovateľom v odvolaní nepovažovala za opodstatnené a žiadala napadnutý rozsudok ako vecne správny potvrdiť. Opätovne uviedla, že suma invalidného dôchodku bola určená podľa čl. 52 ods. 1 nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 ako časť teoretickej sumy dôchodku, ktorá zodpovedá pomeru medzi dĺžkou obdobia dôchodkového poistenia získaného podľa právnych predpisov Slovenskej republiky a celkovou dobou poistenia získanou aj podľa právnych predpisov Českej republiky. Suma vdoveckého dôchodku bola určená s prihliadnutím na doby poistenia získané v cudzine. Trvala na vecnej správnosti preskúmaných rozhodnutí.

Podľa § 492 ods. 1 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“) konania podľa tretej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov.

Podľa § 250l ods. 1 a 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej len „OSP“) podľa ustanovení tejto hlavy sa postupuje v prípadoch, v ktorých zákon zveruje súdom rozhodovanie o opravných prostriedkoch proti neprávoplatným rozhodnutiam správnych orgánov. Pokiaľ v tejto hlave nie je ustanovené inak, použije sa primerane ustanovenie druhej hlavy s výnimkou § 250a .

Podľa čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.

Podľa čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať.

Podľa čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa.

Predmetom preskúmania boli rozhodnutia odporkyne o priznaní vdoveckého dôchodku, vypočítaného podľa nariadenia v spojení s čl. 20 Zmluvy medzi Slovenskou a Českou republikou o sociálnom zabezpečení. V rozhodnutiach žalovaná vysvetlila spôsob výpočtu teoretickej výšky invalidného dôchodku podľa čl. 52 ods. 1 nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004. Matematický výpočet navrhovateľ v návrhu na preskúmanie ani v odvolaní proti rozsudku nespochybňoval.

Spornou medzi účastníkmi konania je otázka krátenia teoretickej sumy invalidného dôchodku alebo jej manželky navrhovateľa a následne nároku navrhovateľa o doby poistenia, ktoré sa považujú za doby získané v Českej republike. Nebolo sporné, že všetky doby poistenia manželka navrhovateľa získala v mieste výkonu práce, ktoré sa nachádza na území Slovenskej republiky. Nebolo sporné ani to, že zamestnávateľ manželky navrhovateľa mal k 31.12.1992 sídlo na území Českej republiky.

Odporkyňa požiadavku navrhovateľa, aby nedošlo ku kráteniu teoretickej výšky invalidného dôchodku za doby, ktoré sa považujú za získané v Českej republike, nezohľadnila a v odôvodnení preskúmaného rozhodnutia skonštatovala, že suma starobného dôchodku navrhovateľa bola určená s prihliadnutím na doby poistenia získané v cudzine.

Odvolačný súd obdobnú otázku dopadu rozdelenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (ďalej „ČSFR“) už riešil v súvislosti s učením výšky starobného dôchodku. Odvolačný súd preto v tejto

súvislosti poukazuje na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 9So/124/2013 z 25.02.2013, v ktorom najvyšší súd uviedol: „Okolnosť, že spôsob výpočtu teoretickej výšky starobného dôchodku v Slovenskej republike je v zmysle čl. 47 ods. 1 písm. g/ nariadenia a čl. 20 zmluvy o sociálnom zabezpečení odvodený od priemerných príspevkov a dôb, hodnotiteľných iba v Slovenskej republike, nie je z pohľadu čl. 39 ods. 1 Ústavy SR podstatná.

Z článku 39 ods. 1 Ústavy SR totiž vyplýva právo občana na primerané hmotné zabezpečenie v starobe. V kontexte s týmto článkom a zákazom diskriminácie, uvedeným v čl. 12 Ústavy SR je potrebné si uvedomiť, že Slovenská republika je jedným z dvoch nástupníckych štátov Českej a Slovenskej Federatívnej republiky ako jedného štátu, a teda v prípade zamestnania na území ČSFR u zamestnávateľa, ktorý mal sídlo na území ČSFR, nejde o klasické zamestnanie v cudzine (inom členskom štáte Európskej únie). Do 31.12.1992 sa doby zamestnania na území Českej republiky i na území Slovenskej republiky ako členských štátov československej federácie hodnotilo jednotne ako zamestnanie v tom istom štáte (naposledy podľa zákona č. 100/1988 Zb.).

Z hľadiska čl. 39 ods. 1 Ústavy zamestnanie v Českej republike je možné považovať za zamestnanie v cudzine až po 31.12.1992, resp. po 30.04.2004 za zamestnanie v inom členskom štáte únie.

Z toho pohľadu je potrebné nazerať aj na starobný dôchodok, priznaný podľa nariadenia a čl. 20 zmluvy o sociálnom zabezpečení tak, že v intenciách uplatnených ustanovení nariadenia a zmluvy ide iba o nárok na základnú výšku starobného dôchodku v každom z uvedených dvoch nástupníckych štátov ČSFR.

V prípade, že takto určená základná výška dôchodkov ku dňu vzniku nároku na dôchodok v ich súčte po prepočítaní kurzu mien oboch štátov nedosahuje výšku, ktorá by navrhovateľovi patrila, ak by sa pre výšku jeho starobného dôchodku započítali nielen všetky doby dôchodkového poistenia získané tak na území Slovenskej republiky ako aj na území Českej republiky (pred 01.01.1992), ale aj všetky priemerné príspevky od 01.01.1984 do 31.12.1992 (resp. pri použití § 63 ods. 7 zákona o sociálnom poistení aj pred 01.01.1984), potom tento dôchodok musí byť priznaný v sume, rovnajúcej sa rozdielu medzi výškou starobného dôchodku, priznaného Českou správou sociálneho zabezpečenia, a takou výškou dôchodku, ktorá by navrhovateľovi patrila, ak by mu všetky doby poistenia a príspevky do 31.12.1992 bolo hodnotené podľa slovenských právnych predpisov.

Okolnosť, že zákon o sociálnom poistení ani iný právny predpis taký postup doteraz priamo neupravujú, je z hľadiska nároku navrhovateľa na primerané zabezpečenie v starobe nepodstatná; ak taká úprava chýba, resp. je neúplná, lebo zákonodarca pri tvorbe právneho predpisu opomenul možné dopady výpočtu dôchodkov podľa medzinárodnej zmluvy, resp. pokiaľ nereagoval na také dopady, potom pri posudzovaní dôchodkových nárokov navrhovateľa treba vychádzať priamo z čl. 12 a čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako základného zákona Slovenskej republiky.“

Z uvedeného názoru odvolací súd vychádza aj v tomto prípade. Okolnosť, že dňom 31.12.1992 došlo k rozdeleniu ČSFR nemôže byť navrhovateľovi na ujmu. Slovenská republika je nástupcom ČSFR a po svojom vzniku prijala princíp kontinuity právneho poriadku. Poistenie získané do 31.12.1992 za existencie spoločného štátu na území Českej republiky, preto nemožno považovať za dobu odpracovanú v cudzine na účely čl. 52 nariadenia a z tohto dôvodu nie je možné s takými občanmi zaobchádzať inak, ako s občanmi, ktorých zamestnávateľia mali za existencie spoločného štátu do 31.12.1992 sídlo na území Slovenskej republiky. Takýto postup by podľa názoru odvolacieho súdu bol v rozpore s čl. 12 a čl. 39 Ústavy SR.

Dôchodkové poistenie vykonáva Sociálna poisťovňa (§ 120 ods. 1 v spojení s § 2 písm. b/ bod 1. zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení). Iný orgán, ktorý by vykonával všeobecné sociálne poistenie, v Slovenskej republike nie je. Práve z toho dôvodu je Sociálna poisťovňa v zmysle vyššie uvedeného povinná vdovecký dôchodok podľa zákona č. 461/2003 Z. z. vypočítať a priznať mu ho v takej výške, aby súčet jeho vdoveckých dôchodkov z Českej republiky a Slovenskej republiky po zohľadnení menového kurzu nebol nižší ako dôchodok vypočítaný z teoretickej výšky dôchodku poistenca, ktorý počas svojho produktívneho života získal rovnakú dobu poistenia a rovnaké príjmy len u zamestnávateľov, ktorí mali sídlo na území Slovenskej republiky.

Taký postup je podľa názoru odvolacieho súdu v súlade s ústavne konformným výkladom právnych predpisov upravujúcich sociálne poistenie v rámci a v súlade s Ústavou SR. Skutočnosť, že uvedený

postup nie je výslovne upravený v zákone, nie je z hľadiska uvedených článkov Ústavy SR relevantná.

V kontexte s vyššie uvedeným odvolací súd považuje za potrebné uviesť, že v čase rozdelenia ČSFR a v čase prijatia Zmluvy o sociálnom zabezpečení platila na území Slovenskej republiky i na území Českej republiky jednotná právna úprava - zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov, takže v prípade výpočtu dôchodkov v ich súčte z oboch republík v prvopočiatkoch sa nepredpokladalo, že by došlo k mínusovým rozdielom na strane slovenských občanov s bydliskom na území Slovenskej republiky. Výrazná zmena nastala v dôsledku zmien predpisov, upravujúcich sociálne zabezpečenie v Českej republike a sociálne poistenie v Slovenskej republike v neskoršom období.

Vzhľadom na uvedené dôvody odvolací súd rozsudok krajského súdu podľa § 250ja ods. 3 vety prvej OSP zmenil a rozhodnutia odporkyne zrušil a vrátil na ďalšie konanie podľa § 250q ods. 3 v spojení s § 250j ods. 2 písm. a/ OSP.

V ďalšom konaní bude úlohou odporkyne o nároku navrhovateľa na vdovecký dôchodok a jeho výške znovu rozhodnúť a priznať mu ho v takej výške, aby súčet jeho vdoveckých dôchodkov z Českej republiky a Slovenskej republiky po zohľadnení menového kurzu nebol nižší ako dôchodok, na ktorý by mal nárok, ak by jeho manželka počas svojho produktívneho života získala rovnakú dobu poistenia a rovnaké príjmy len u zamestnávateľov, ktorí mali sídlo na území Slovenskej republiky. Odporkyňa je v ďalšom konaní viazaná právnym názorom odvolacieho súdu (§ 250ja ods. 4 OSP).

O trovách konania odvolací súd rozhodol podľa § 224 ods. 1 OSP v spojení s § 250l ods. 2 a § 250k ods. 1 OSP tak, že úspešnému navrhovateľovi ich náhradu nepriznal, keďže si žiadne trovy neuplatnil.

Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.